

กระบวนการจัดการหุ่นละครเล็กโจหลุยส์เพื่อการพัฒนาและสืบทอดเจตนารมณ์
ในโรงเรียนเขต จังหวัดเชียงใหม่

**Management Process of Jo Louis Puppet Group for Developing and Inheriting
Intention in Chiang Mai Schools**

ฉฎฎฎฎ อินทฎฎฎฎ^{1*} วรลฎฎฎฎฎฎฎฎฎฎ²

CHADAPHA INTHAKUN¹ WORALUN BOONYASURAT

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการศิลปะและวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

²รองศาสตราจารย์ ดร. คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Abstract

This research is want to cultivate about the history of Puppet in Thailand. And study about valve of Management Process of Jo Louis Puppet Group including present as style and management of them . For dissemination and develop the puppet theater in the north of Thailand in the school whose have learn about Acting art in Chiang Mai province . This research is Quality research by data of the research. From the data of research of 2 school in Chiang Mai by document and interview , they are describe about source of puppet and demonstration by Jo Louis Puppet Group process performance. And then the student of 2 school to join with inheriting intention and they are perform the puppet,by professional control close up . When we save the data,we found the data base of knowledge of student about art of Khon performance (This is a one kind of Thai art) and about performance of puppet art is too less. That are art of Thai federal is still typical in way of life of Thai people ,but it's not inherit in Thai study organization. We found the youth of Thailand thinking about art dancing is bore, and we don't have someone who inheriting intention of this .Now we have many way to information but we don't have supplementary about it. That made it not interest of most people, but when we have activity and present about this way to inherit intention of puppet in school around Chiang Mai. The feedback of negative thinking about this. It's chase up youth of Thai become to interest it, by the youth and the organization of study . it's make inheriting intention of performance the puppet art is transmit to school around Chiang Mai . It's attain to interest about inherit intention of performance puppet art. And it reply intention to propagate and development the puppet . To make it can maintain and still is a art of Thai federal. As long as we can.

Keywords : *Puppet, Management, Inheriting*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของหุ่นละครเล็กในประเทศไทยและศึกษาคุณค่าการจัดการหุ่นละครเล็กโหงวเฮ้ง ตลอดจนเสนอรูปแบบและวิธีการจัดการและวิธีการจัดการหุ่นละครเล็กโหงวเฮ้ง เพื่อการเผยแพร่และพัฒนาหุ่นละครเล็กภาคเหนือในโรงเรียนที่มีการเรียนการสอน ในแขนงของนาฏศิลป์ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยการเก็บข้อมูลทางเอกสารและการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลของการทำงานวิจัยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้รับการบรรยายองค์ความรู้เรื่องต้นกำเนิดของหุ่นละครเล็กและสาธิตการเชิดหุ่นโดยคณะโหงวเฮ้งเพื่อให้เห็นถึงกระบวนการการเชิดหุ่นละครเล็กจากนั้นเข้าร่วมในกิจกรรมเผยแพร่โดยการสัมผัสและทดลองเล่นเชิดหุ่นในความดูแลของผู้เชี่ยวชาญโดยให้ความรู้อย่างใกล้ชิดทำให้พบว่าโครงการเผยแพร่ศิลปะการเชิดหุ่นละครเล็กคณะโหงวเฮ้งเพื่อศึกษาค้นหารูปแบบและวิธีการเผยแพร่ศิลปะการเชิดหุ่นละครเล็ก จากการเก็บผลวิจัยพบว่าฐานความรู้ของเยาวชนเรื่องศิลปะการเล่นโขนและการเชิดหุ่นนั้นยังมีน้อยทั้งที่เป็นศิลปะประจำชาติและคงอยู่ทั่วไปในการดำเนินชีวิตและไม่มีความแพร่หลายในองค์ความรู้จากการศึกษาศิลปะในแขนงของนาฏศิลป์เป็นเรื่องน่าเบื่อสำหรับเยาวชนผู้ที่เป็นแรงสำคัญในการสืบทอดเนื่องจากในปัจจุบันนี้มีสื่อมากมายแต่ขาดการเพิ่มเติมจึงกลายเป็นเรื่องที่ไม่น่าสนใจแต่หลังจากการทำกิจกรรมและเสนอรูปแบบการการสืบทอดภายในโรงเรียนในเขตจังหวัดเชียงใหม่และผลจากการตอบรับจากที่เป็นลบกลับกลายเป็นการกระตุ้นเยาวชนให้กลับมาสนใจทั้งตัวเยาวชนและสถานศึกษา ทำให้ได้รูปแบบในการสืบทอดในศิลปะการเชิดหุ่นละครเล็กสู่โรงเรียนในเขตจังหวัดเชียงใหม่และได้รับความสนใจในการสืบทอดศิลปะการเชิดหุ่นละครเล็กและสนองในเจตนารมณ์ในการเผยแพร่และพัฒนาหุ่นละครเล็กเพื่อให้สามารถดำรงและคงอยู่เป็นศิลปะประจำชาติต่อไป

คำสำคัญ : หุ่นละครเล็ก, การจัดการ, การสืบทอด

บทนำ

ศิลปะการแสดงหุ่นในประเทศไทย พ.ศ. 2228 เกิดขึ้นและพัฒนาสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน รวมอายุได้ประมาณ 300 ปี คำว่า “หุ่น”(สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม, 2552) และ “หุ่นหลวง”(เขาวนุช เวศ์ภาคา และพัชรี สกสวัดเมฆินทร์, 2540; 117) เป็นชื่อที่ท่านอาจารย์มนตรี ตราโมท ศิลปินแห่งชาติ สาขาคดนตรีเรียกในคราวแต่งหนังสือเรื่อง การมหรสพของไทยปี พ.ศ.2495 ตามหลักฐานในเอกสารราชการและวรรณคดีตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชสืบต่อ ถึง รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ว่าหุ่นหลวงใหญ่เป็นศิลปะการแสดงหุ่นที่เก่าแก่ที่สุด ของคนไทยมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายหุ่นหลวงเฉพาะตัวหุ่นสูงประมาณ 100 ซม. สร้างเลียนแบบตัวละครในโขน (นงคันทน์ ไพรพิบูลย์กิจ, 2542)และละครแต่งกายด้วยเครื่องละคร มีแขนและขาเหมือนตัวละครจริง สันนิษฐานว่าหุ่นหลวงแสดงต่อเรื่องราวเกียรติยศเพียงเรื่องเดียวเท่านั้น ใช้คนเชิด 1 คน ต่อหุ่น 1 ตัว โครงสร้างตัวหุ่นหลวงทำด้วยไม้ประเภทมีน้ำหนักรเบา คือ ไม้ทองหลางและไม้ป่าน เมื่อประกอบเป็นโครงตัวหุ่นทั้งตัวแล้วเหลาไม้เนื้อแข็งเสียบตั้งแต่ก้นหุ่นเข้าไปกลางลำตัว เพื่อเป็นแกนกลางใช้จับขณะเชิด ภายในโครงตัวหุ่นมีการเดินสายเชือกโยงใย จำนวน เส้น ใช้บังคับปาก แขน และมือของหุ่นให้เคลื่อนไหว เช่น กลอกกลิ้ง ลูกตา อ้าปาก ยกมือ ยกแขน รำและขึ้นนิ้วได้ สายเชือกโยงใยเหล่านี้จะเดินมารวมไว้ที่โคนไม้แกนกลาง ปลายสายเชือกโยงใยผูกห้วงวงแหวนทองแดงไว้ เวลาเชิดใช้นิ้วสอดเข้าไปห้วงวงแหวน ขยับนิ้วในท่าตั้งรับ สายเชือกจะไปบังคับให้อวัยวะของหุ่นเคลื่อนไหวได้ตามต้องการมหรสพหุ่น

หลวงเลื่อนความนิยมในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 กรมมหรสพของราชการถูกยกเลิก เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ.2475 ไม่มีผู้สืบทอดการเชิดหุ่นละครในปัจจุบันหุ่นหลวงเพียงหุ่น 6 ตัว ที่อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรม ตั้งแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร หุ่นเหล่านี้ได้รับการซ่อมแซมให้มีรูปร่างสมบูรณ์ โดยอาจารย์จักรพันธ์ โปษยกฤต ศิลปินแห่งชาติ ผู้มีความสนใจศิลปะการแสดงหุ่น

หุ่นละครเล็ก(เขาวนุช เวศัภาค และพัชรี ศกศวัดเมฆินทร์, 2540)ถือกำเนิดในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 โดยครูแกร ศัพทวานิชเป็นผู้เริ่มฝึกหัดวิชานาฏศิลป์โขนละครอยู่กับคณะละครของพระยาเพชรภู ตั้งแต่อายุ 9 ปี ด้วยพรสวรรค์ทางนาฏศิลป์ เมื่ออายุเพียง 20 ปี ก็สามารถจัดตั้งคณะละครของตนเองโดยตระเวนไปแสดงตามที่ต่างๆจนเมื่อสูงอายุขึ้นจึงคิดสร้างหุ่นรูปร่างอย่างคนแต่งตัวเป็นละครขึ้นชุดหนึ่ง ออกแสดงให้เขาวนุชและประชาชนได้ชม โดยได้แบบอย่างมาจากหุ่นจีน ในวังกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ ซึ่งในขณะนั้นยังไม่มีชื่อเรียก ต่อมากรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช ได้ทรงตั้งชื่อให้ว่า “หุ่นละครเล็ก”ต่อเมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การแสดงหุ่นละครเล็กเริ่มลดน้อยลงเนื่องจากครูแกรอายุมากขึ้นและท่านได้มอบตัวหุ่นให้แก่สะใภ้ของท่านประมาณ 30 ตัวส่วนที่เหลือนำไปทิ้งแม่น้ำเจ้าพระยาที่ท่าพระจันทร์ต่อมาสะใภ้ครูแกรได้นำหุ่นละครเล็กมาให้ นายสาครยังเขียวสด เพราะเห็นว่ามีความสามารถที่จะสืบทอดได้แต่ตัวหุ่นชุดนั้นนายแกรได้มอบให้เมืองโบราณเก็บรักษาและได้ทำหุ่นพ่อแก่ขึ้นไว้บูชาเพื่อระลึกถึงพ่อครูแกรท่านนั้นต่อมาในงานเฉลิมฉลอง 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ.2525 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ติดต่อให้นายสาครไปแสดงการสาธิตการทำหัวโขนที่สวนอัมพรและได้สนใจในหุ่นละครเล็กที่นายสาครได้ทำไว้บูชาจึงได้ขอร้องให้นายสาครจัดทำหุ่นละครเล็กขึ้นและเปิดทำการแสดงอีกครั้งหนึ่งหลังจากสูญหายไปกว่า 50 ปี หุ่นละครเล็กจึงเริ่มมีชีวิตขึ้นอีกครั้ง โดยเปิดการแสดงครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2528 ในงานเทศกาลเที่ยวเมืองไทย ต่อมา “หุ่นละครเล็กคณะสาครนาฏศิลป์ละครเล็ก หลานครูแกร” ได้เปลี่ยนชื่อเป็น โจหุลย์ หรือ นาฏยศาลาหุ่นละครเล็ก เป็นคณะกรรมการแสดงละครเล็ก หรือ หุ่นกระบอก ของอาจารย์สาคร ยังเขียวสด หรือ “โจหุลย์” และครอบครัว ได้จัดให้มีการแสดงต่อสาธารณชน ครั้งแรกเมื่อ ปี พ.ศ. 2528 เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงและการทำหุ่นของไทย สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ พระราชทานชื่อโรงละคร โจหุลย์ว่า “นาฏยศาลา หุ่นละครเล็ก” และได้ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ “มูลนิธินาฏยศาลา หุ่นละครเล็ก” หุ่นละครเล็กเป็นการรวบรวมศิลปะการเล่นโขนและการแสดงหุ่นเข้าด้วยกันผสมผสานกับวรรณกรรมของไทยโดยใช้ลักษณะการถ่ายทอดเช่นเดียวกับโขน

โขนเป็นจุดศูนย์รวมของศาสตร์และศิลป์หลากหลายแขนงเช่น วรรณกรรม วรรณศิลป์ นาฏศิลป์ กวีศิลป์ หัตถศิลป์ โดยนำเอาวิธีเล่นและการแต่งตัวบางชนิดมาจากการเล่นซัคนาคตึกคำบรรพ์ มีท่าทางการต่อสู้ที่โลดโผน ท่ารำ ท่าเดินเช่น ท่าปฐมในการไหว้ครูของกระบี่กระบอง รวมทั้งการนำศิลปะการพากย์ การเจรจา หน้าพาทย์และเพลงดนตรีเข้ามาประกอบการแสดง ในการแสดงโขน ลักษณะสำคัญอยู่ที่ผู้แสดงต้องสวมหัวโขน ซึ่งเป็นเครื่องสวมครอบหัวตั้งแต่ศีรษะถึงคอ เจาะรูสองรูบริเวณดวงตาให้สามารถมองเห็น แสดงอารมณ์ผ่านทางกรรไกรรำ สร้างตามลักษณะของตัวละครนั้น ๆ เช่น ตัวยักษ์ ตัวลิง ตัวเทวดา ฯลฯ ตกแต่งด้วยสี ลงรักปิดทอง ประดับกระจก บ้างก็เรียกว่าหน้าโขนในสมัยโบราณ ตัวพระและตัวเทวดาต่างสวมหัวโขนในการแสดง ต่อมาภายหลังมีการเปลี่ยนแปลงไม่ต้องสวมหัวโขน คงใช้ใบหน้าจริงเช่นเดียวกับละคร แต่งกายแบบเดียวกับละครใน เครื่องแต่งกาย

ของตัวพระและตัวยักษ์ในสมัยโบราณมักมีสองสีคือ สีหนึ่งเป็นสีเสื่อ อีกสีหนึ่งเป็นสีแขนโดยสมมุติแทนเกราะ เป็นลายหนูนประเภทลายพุ่ม หรือลายกระจกตัวอ้อย ส่วนเครื่องแต่งกายตัวลิงจะเป็นลายวงทักมีฉนวนวรรด โดยสมมุติเป็นขนของลิงหรือหมี ดำเนินเรื่องด้วยการกล่าวคำนำเล่าเรื่องเป็นทำนองเรียกว่าพากย์อย่างหนึ่ง กับเจรจา เป็นทำนองอย่างหนึ่ง ใช้กาพย์ยานีและกาพย์ฉบัง โดยมีผู้ให้เสียงแทนเรียกว่าผู้พากย์และเจรจา มีฉับเสียงและลูกคู่ ร้องบทให้ ใ้วงปีพากย์เครื่องห้าประกอบการแสดง นิยมแสดงเรื่องรามเกียรติ์และอุณรุท เมื่อกล่าวถึง โจนซึ่งเป็น ศิลปะของชาติซึ่งนำมาถึงความเกี่ยวเนื่องกับการแสดงศิลปะอีกหลายชนิด ไม่ว่าจะเป็นการฟ้อนรำ การเชิดหนัง ตะลุง การเชิดหุ่นกระบอกไทย การเชิดหุ่นหลวง และการเชิดหุ่นละครเล็ก ซึ่งมีการใช้ศิลปะใน 5 แขนงคือ หัตถศิลป์ กิตติศิลป์ มัณฑนศิลป์ ประณีตศิลป์ และ นาฏศิลป์ แต่ศิลปะที่กล่าวมาข้างต้นได้มีการพัฒนามาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันและได้รับการสืบทอด แต่ ณ ปัจจุบันมีศิลปะการเชิดหุ่นที่ประสบปัญหาในการสืบทอดและผู้สนใจ อย่างแท้จริงเมื่อกล่าวถึง หุ่นละครเล็กก็จะพบเพียงไม่กี่กลุ่มที่ยังคงสืบทอด เช่น หุ่นละครเล็กโจหลุยส์ หุ่นละคร อาจารย์จักรพันธุ์ โปษยกฤต หุ่นละครอักษรา จึงเป็นที่น่าสนใจในการศึกษา เพื่อพัฒนาและสืบทอด ในศิลปะ แขนงนี้ที่รวมไว้ซึ่งความงามและมีความคล้ายคลึงกับการเชิด โจนของไทย เพราะในปัจจุบันโรงละคร เชิดหุ่นที่ สำคัญล้วนแล้วแต่พบกับปัญหาทางการสืบทอดและผู้สนใจในการเชิดหุ่น

เนื่องจากหุ่นละครเล็กโจ หลุยส์ มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณ จากองค์ สมเด็จพระพี่นางเธอ ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์และยังเป็นศิลปะที่ได้รับรางวัลและยังสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศไทย และเป็นตัวอย่างการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปะอย่างดี จึงเป็นสาเหตุให้ผู้ศึกษาต้องการเข้าไปศึกษาถึงวิธีการจัดการ ทางด้านศิลปะแขนงนี้ในส่วนของ นาฏศิลป์ ว่ามีการจัดการอย่างไร มีการพัฒนาอย่างไรและวางแผนการสืบทอด เพื่อเป็นทางในการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปะการเชิดหุ่นละครในแขนง นาฏศิลป์ ภายในโรงเรียนในเขตจังหวัด เชียงใหม่เพราะจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและผู้คนให้ความสนใจในด้านของ ศิลปะเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นศิลปะทางการฟ้อนรำ วรรณกรรม และยังรับศิลปะจากหลายพื้นที่ใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็น การเชิดหุ่นเช่น การเชิดหุ่นของพม่า แต่การเชิดหุ่นที่นำมาผสมผสานนั้นยังห่างไกลจากความเป็นไทยแต่ได้รับความ นิยมอย่างแพร่หลาย เนื่องจากโรงเรียนคือสถาบันที่สามารถสืบทอดศิลปะในแก่เยาว์ชนได้ง่ายและยังเป็น แหล่งเรียนรู้หลักของเยาวชนในการศึกษาและมีการสอนหลักสูตรของนาฏศิลป์เพื่อให้เกิดการพัฒนาและมีการสื บทอดแก่นักเรียนและเยาวชนผู้เป็นแรงหลักใหญ่ในสืบทอดและอนุรักษ์ในศิลปะการเชิดหุ่นละคร และด้วยความ เกี่ยวเนื่องทางนาฏศิลป์นั้น ทำให้โรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีศักยภาพในการร่วมสืบทอดในศิลปะแขนงนี้คือ โรงเรียนนาฏศิลป์ เชียงใหม่ เพราะโรงเรียนได้มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเล่น โจนมายาวนานและ การ เล่น โจนก็เป็นส่วนหนึ่งในการเชิดหุ่นละคร เหตุใดจึงขาดการเพิ่มเติมองค์ความรู้ จึงเกิดความคิดที่จะสร้าง โครงสร้างการจัดการ เพื่อนำมาปรับเพื่อความเหมาะสมในศิลปะแขนงนี้ให้เกิดความเหมาะสมและสามารถสืบทอด ต่อได้ในจังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของหุ่นละครเล็กในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาคู่มือการจัดการหุ่นละครเล็กโจหลุยส์

3. เพื่อเสนอรูปแบบและวิธีการจัดการและวิธีการจัดการหุ่นละครเล็กโจหลุยส์ เพื่อการเผยแพร่และพัฒนาหุ่นละครเล็กภาคเหนือในโรงเรียนที่มีการเรียนการสอน ในแขนงของนาฏศิลป์ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่

แนวคิด และทฤษฎี

ศุมนมาลย์ สุเทพกักดี(2514) กล่าวไว้ในนาฏยสังคีต (The Art of Singing with Music And Dancing) ว่า “ศิลปะเป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ในเมืองธรรมชาติไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้ศิลปะโดยทั่วไปส่วนมากเห็นได้ชัดคือ 1. ศิลปะที่เกิดจากการแสดงได้แก่ภาพยนตร์ ละคร แสดงบทที่สามารถทำให้ผู้ชมความรู้สึกเอียงเอนตาม 2. ศิลปะที่เกิดจากวรรณคดี คือการประพันธ์บรรยายความโดยใช้สำนวนไพเราะซาบซึ้งอ่านแล้วก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตาม 3. ศิลปะที่เกิดจากดนตรี คือเพลงหรือทำนองที่สามารถทำให้เกิดอารมณ์เช่น คึกคัก โศกเศร้า 4. ศิลปะที่เกิดจากรูปภาพ ได้แก่ภาพเขียนภาพถ่ายที่ประดิษฐ์ขึ้นตามแนวความมุ่งหมายต่างๆทำให้เกิดความเพลิดเพลิน 5. ศิลปะเกิดจากธรรมชาติ เช่นเวลารุ่งอรุณ มีแสงสีทองจับทั่วน้ำเกิดแสดงระยิบระยับก่อให้เกิดอารมณ์อาจเกิดขึ้นโดยไม่สามารถระบุเวลาและสถานที่ได้

สากล จริยวิทยานนท์ กล่าวถึงกระบวนการขัดเกลาทางสังคมนั้นเป็นกระบวนการควบคุมซึ่งกันและกัน โดยใช้กระบวนการขัดเกลาทางตรงและทางอ้อมแต่กระบวนการต่างๆต้องคำนึงถึงความต้องการปรารถนาทั้งตัวของสมาชิกเองและของคนที่อยู่ร่วมในแต่ละประเภท อาจจะเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์โดยตรงแต่ทำการขัดเกลากับบุคคลนั้นเช่น บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ หรือ เป็นผู้ที่สัมพันธ์โดยตรงแต่ทำการขัดเกลาสมาชิกทางอ้อม

วิธีการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นเชิงคุณภาพเครื่องมือการวิจัยมี 3 ชนิด คือ ประเด็นวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก 2 ประเด็น ทางศิลปวัฒนธรรมทางการจัดการละครโดยใช้การศึกษาข้อมูลทุกขุม เป็นการศึกษาข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลด้านการจัดการหุ่นละครเล็ก โจหลุยส์ การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ ในการศึกษาจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (Individual In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้จัดแบ่งผู้ที่จะถูกสัมภาษณ์ออกเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้ หลักการการจัดการหุ่นละครเล็ก โจหลุยส์ การจัดการรูปแบบหุ่นละครเล็ก โจหลุยส์ ด้านการพัฒนาหุ่นละครเล็ก โจหลุยส์ การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการเก็บจากแหล่งข้อมูลเป็นจำนวน 2 โรงเรียนในเขตจังหวัดเชียงใหม่ได้แก่ โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ และโรงเรียนสันป่าตอง วิทยาคม โดยนำมาวิเคราะห์โดยการแยกเป็นหมวดหมู่และบรรยายสรุปโดยใช้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

จากการทำโครงการพบว่าในจำนวนนักเรียนทำให้พบถึงปัญหาของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเล่นโจนซึ่งเป็นต้นกำเนิดของการเล่นหุ่นละครเล็กทำให้มีความสนใจในการเล่นหุ่นละครเล็กหรือการชมนั้นไม่เป็นที่น่าสนใจแต่หลังจากการบรรยายและสาธิตแล้วผลของการศึกษาทำให้นักเรียนมีความสนใจและอยากที่จะศึกษาในตัวหุ่นละครเล็กเพิ่มขึ้นรวมถึงได้ให้ข้อเสนอแนะและอยากที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมสืบทอดหุ่นละครเล็ก และ

ยังได้มีข้อเสนอแนะถึงวิธีการที่ต้องการที่จะสืบทอดเช่น เชิดหุ่นในรูปแบบของล้านนา โดยขอให้มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาเพื่อความเข้าใจง่าย

อภิปรายผล

สากล จริยวิทยานนท์ กล่าวถึงกระบวนการจัดเกล้าทางสังคมนั้นเป็นกระบวนการควบคุมซึ่งกันและกัน โดยใช้กระบวนการจัดเกล้าทางตรงและทางอ้อมแต่กระบวนการต่างๆต้องคำนึงถึงความต้องการปรารถนาทั้งตัวของสมาชิกเองและของคนที่อยู่ร่วมในแต่ละประเภท อาจจะเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์โดยตรงแต่ทำการจัดเกล้ากับบุคคลนั้นเช่น บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ หรือ เป็นผู้ที่มีสัมพันธ์โดยตรงแต่ทำการจัดเกล้าสมาชิกทางอ้อม ดังนั้นจึงพบได้ว่าศิลปะการเชิดหุ่นละครเล็กนั้นขาดการสนับสนุนจากผู้จัดเกล้าซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมที่ส่งผลการเรียนรู้ของเยาวชนผู้เป็นหลักในการสืบทอดศิลปะเหล่านี้จากกระบวนการการเผยแพร่ที่ทางผู้ทำวิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลได้รับผลใน 2 ส่วน คือส่วนแรก จากจำนวนนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามคือต้องการที่จะเรียนรู้ให้ศิลปะการเชิดหุ่นละครเล็กคณะ โจหุลยส์ต่อเพิ่มจากผู้จัดทำได้ดำเนินงานและสถานศึกษามีความกระตือรือร้นที่จะนำศิลปะส่วนนี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ในศิลปะด้านนาฏศิลป์ ส่วนที่สองคือส่วนของการพัฒนา องค์ความรู้ในส่วนของการเผยแพร่ศิลปะการเชิดหุ่นให้มีความเข้าใจง่ายและเพื่อความน่าสนใจในองค์ความรู้นี้จากแบบสอบถามทำให้ได้รูปแบบในการพัฒนาศิลปะการเผยแพร่หุ่นละครเล็กคือ การปรับเปลี่ยนรูปแบบของส่วนวรรณกรรมเพื่อให้เข้าใจง่ายและระยะเวลาในการรับชม เนื่องจากโรงเรียนเป็นกระบวนการจัดเกล้าทางสังคมที่สำคัญเป็นอันดับแรกของเยาวชนถ้าหากได้รับรูปแบบที่ดีและมีการพัฒนาด้านสื่อการสอนทางแขนงของนาฏศิลป์อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปแบบจะยิ่งเป็นส่วนช่วยในเรื่องการพัฒนาและสืบทอดรูปแบบการเชิดหุ่นละครเล็กให้สืบทอดต่อไปในเยาวชน

เอกสารอ้างอิง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช.2551. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. กรุงเทพฯ :

โครงการสารานุกรมไทย สนามป่า

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์.2507. สารานุกรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2

กรุงเทพฯ : คุรุสภา.

เยาวชน เวศภาดา และพัชรี ศกสวัสดิ์เมฆินทร์.2540. หุ่นละครเล็ก.สื่อลีลาศิลป์ สืบทอดจิตวิญญาณไทย.

กรุงเทพฯ : บริษัท แปลน โมทีฟ , ,หน้า 117.

คณะสาธิตนาฏศิลป์.2540. หุ่นละครเล็ก. กรุงเทพฯ : บริษัทศรีเอทมิเดีย สตูดิโอ จำกัด

นงค์นุช ไพรพิบูลย์กิจ.2542. โขน . กรุงเทพฯ : เวิลด์ มีเดีย .พี.ที.เอส .

กรมศิลปากร.2500. โขน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหอุปกรณ์การพิมพ์.

วิมลศรี อุปรมย์.2553. นาฏกรรมและการละคร. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุนนมาลย์ สุเทพภักดี.2514. นาฏยสังคีต (The Art of Singing with Music And Dancing).กรุงเทพฯ

บุญไท เจริญผล.2529. ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

เฉลิมชัย ภิรมย์รักษ์.2545. โขนสดคณะสังวาลเจริญยิ่ง. วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม.), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชลาชัย วงศ์อารีย์.2549. โจนจุन्छ. วิทยานิพนธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศราวุธ จันทระจำ.2550. หุ่นกระบอกคณะชะเวงหลานแม่บุญช่วย จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ (วท.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิริธร ศรีชลาคม.2543. นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย:การสร้างสรรค์ผสมผสานนาฏศิลป์ไทยกับนาฏศิลป์สกุลอื่นๆ ระหว่างปี พ.ศ. 2510-2542. วิทยานิพนธ์(ศศ.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาพที่ 1 การบรรยายและสาธิตการแสดงหุ่นละครและการเล่นโจน ณ โรงเรียนวัดโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 2 การสาธิตการเชิดหุ่นละครเล็กโดย คณะโจหลุยส์ ณ โรงเรียนวัด โนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 3 กิจกรรมร่วมเชิดหุ่นละครเล็กของนักเรียนและคณะโจหลุยส์
ณ โรงเรียนวัด โนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่